

We vragen u enkel voor persoonlijk gebruik onze content te kopiëren. Het delen van deze content met anderen is niet toegestaan © Het Financieele Dagblad 2023.

Overschot aan groene stroom kan energietransitie in gevaar brengen

Bert van Dijk, Eva Rooijers, Orla McDonald

iStock / FD Studio

In het kort

- Het elektriciteitsverbruik in Nederland is de afgelopen vijftien jaar niet gegroeid.
- Tegelijkertijd is de productiecapaciteit voor elektriciteit in die periode verdubbeld.

- Dat maakt toekomstige investeringen in groene energie steeds lastiger.
 - Daarmee komen de klimaatdoelen in gevaar.
-

Terwijl Nederland miljarden steekt in de bouw van zonnepanelen en windturbines, blijft de industrie sterk achter met verduurzamen. Daardoor groeit het aanbod van groene stroom zonder dat er vraag naar is. Dat leidt tot onnodig hoge kosten en brengt klimaatdoelen in gevaar omdat toekomstige investeringen in groene energie minder aantrekkelijk worden. De overheid neemt het probleem nauwelijks serieus, waarschuwen energie-experts.

Om klimaatdoelen te halen, moet Nederland steeds meer groene stroom gaan gebruiken om aardgas te vervangen. Maar tegen alle verwachtingen in, groeit het elektriciteitsverbruik in Nederland niet. De afgelopen vijftien jaar is het stroomverbruik in Nederland zelfs licht afgenomen, laten CBS-cijfers zien.

Energiezuiniger apparaten

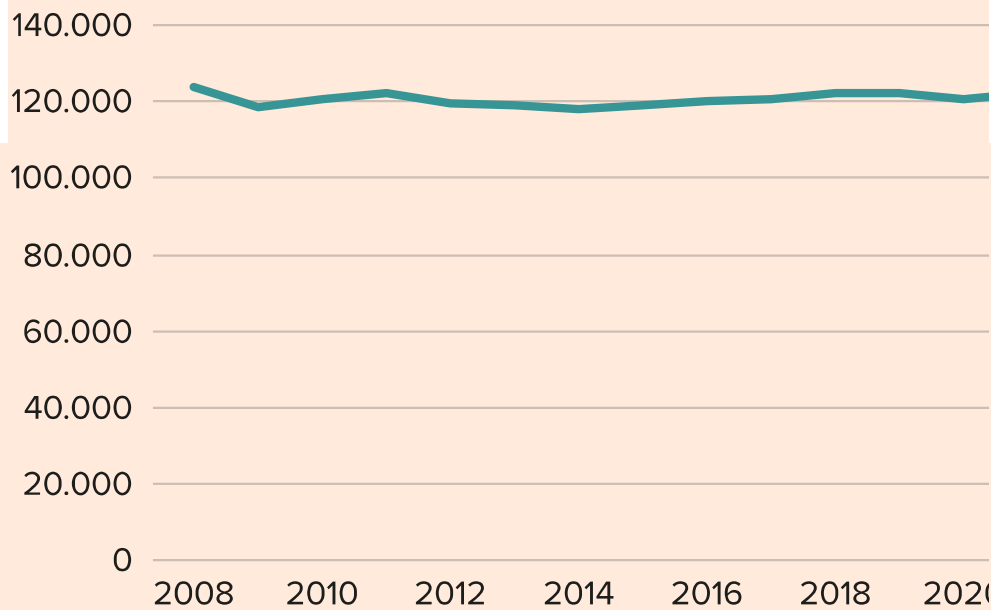
‘Dat komt doordat apparaten zoals koelkasten en koffiemachines zuiniger zijn geworden. Die heffen de toename van warmtepompen en elektrische auto’s op’ zegt Olof van der Gaag, voorzitter van de Nederlandse Vereniging Duurzame Energie.

Op zich is energiebesparing goed nieuws, maar raken aanbod en vraag naar stroom te veel uit balans, dan leidt dat tot problemen en hoge kosten. De oplossing lijkt misschien voor de hand te liggen: zorg voor evenwicht door minder grijze stroom te produceren. Maar zo simpel is het niet.

Zonne- en windparken gaan vaker uit op momenten van stroomoverschotten. Ook komen negatieve prijzen vaker voor. Dan betalen energiebedrijven om van de geproduceerde stroom af te komen. Die gesubsidieerde stroom met een negatieve prijs gaat bovendien steeds vaker naar het buitenland als er overschotten zijn.

Elektriciteitsvraag in Nederland al jaren stabiel ...

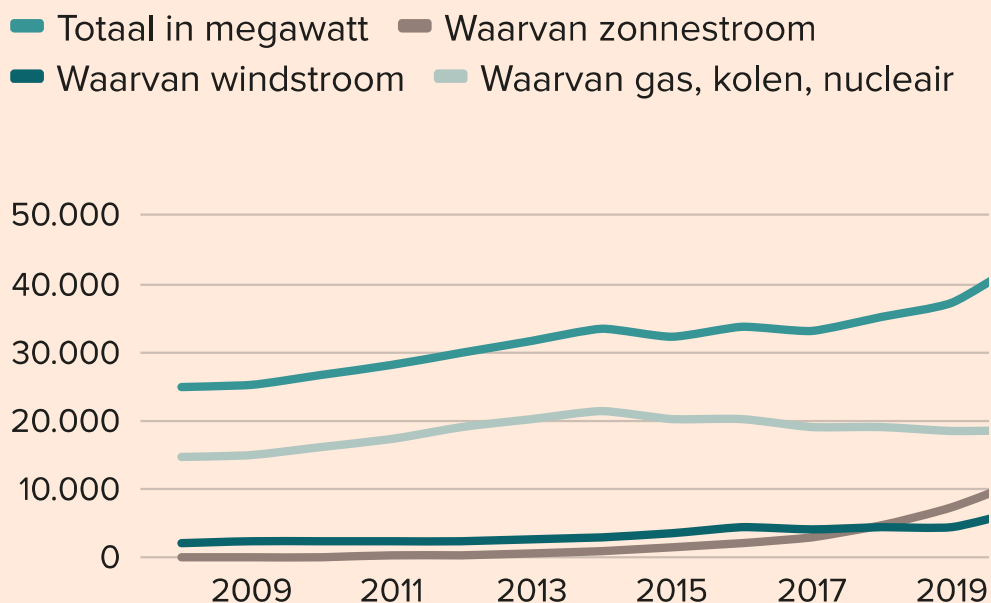
Bruto elektriciteitsverbruik in mln kWh

© FD

...terwijl het elektriciteitsaanbod is verdubbeld

Opgesteld electriciteitsvermogen in Nederland, in megawatt

© FD

Tot nu toe krijgen energiebedrijven steun van de overheid, maar die stimulering houdt eind 2025 op. Dan worden nieuwe hernieuwbare energieprojecten volledig afhankelijk van de marktprijs. Als de vraag niet aantrekt, zorgen negatieve prijzen ervoor dat nieuwe investeringen in zonne- en windprojecten lastiger van de grond komen.

Eerst vraag ontwikkelen

Als negatieve prijzen steeds vaker voorkomen, wordt dat een probleem, schetst Joost Greunsvan, expert elektriciteitsmarkten bij TenneT. 'Die prijzen zeggen dan dat er geen behoefte is om steeds meer productie bij te bouwen. Dan moet je eerst de vraag gaan ontwikkelen.'

Die extra stroomvraag moet vooral komen van grote gasverbruikers, zoals raffinaderijen, de chemische industrie en metaalproducenten. 'We zien veel plannen, maar nog weinig daden', aldus Greunsvan. Het is complex om industriële processen te elektrificeren. 'Op dit moment is dat bijna niet rendabel te krijgen', zegt Erik Klooster, directeur van de Vereniging Energie voor Mobiliteit en Industrie. Dat heeft volgens hem te maken met hoge tarieven voor de levering van stroom en beperkte subsidieregelingen.

Grote onzekerheden

Hoeveel stroom gaat de industrie in de toekomst gebruiken? 'Wie het weet mag het zeggen', zegt Alex Kaat, onafhankelijk energie-expert. 'Het is onzeker of bedrijven echt overstappen op stroom of waterstof. Industrieën kunnen net zo goed failliet gaan of vertrekken. Hoeveel vraag naar stroom er dus gaat zijn in de toekomst, blijft gissen.'

Want ook als bedrijven wél willen elektrificeren, stuiten ze op obstakels, zoals het volgelopen Nederlandse stroomnet. Bedrijven moeten jaren wachten op een aansluiting. 'We moeten de hand in eigen boezem steken', vindt Greunsvan. 'Dat is een van de uitdagingen die het voor bedrijven niet gemakkelijker maakt om die stap naar elektrificatie te maken.'

Overschot aan elektriciteit niet ondenkbaar

Pieter Boot vindt dat de overheid veel dichterbij de bal moet zitten. Hij is lid van het Expertteam Energiesysteem 2050, dat in opdracht van het Rijk onderzoekt hoe het energienetwerk van de toekomst er in Nederland uitziet.

'De Nederlandse overheid, maar liever nog Noordwest-Europa, zou het verschil tussen vraag en aanbod van stroom vanaf nu heel actief moeten volgen. Als niemand de balans in de gaten houdt, dan is een overschot aan CO₂-vrije elektriciteit niet ondenkbaar. Het probleem is dat niemand hiervoor verantwoordelijk is, terwijl dat wel zou moeten', aldus Boot.

Pas op de plaats?

Ondertussen gaan de plannen voor nog meer wind- en zonne-energie onverminderd door. Maatwerkafspraken met de industrie om te vergroenen en de stroomvraag aan te wakkeren gaan daarentegen moeizaam.

Moet Nederland niet een pas op de plaats maken met de uitrol van groene energie? 'Nee', vindt Van der Gaag. 'Want op moment dat industrie en transport wél verduurzamen, kan het heel snel gaan. We moeten erop vertrouwen dat de vraag gaat komen.'